

ضرورت ارزشیابی تکوینی در نظام آموزشی

تکوینی، اصلاح و بهبود برنامه است. و ویژگی عده ارزشیابی تکوینی، پویایی و گستردگی آن است.

روش کار: این یک مطالعه مروری است که براساس منابع کتابخانه ای والکترونیکی اطلاعات مورد نیاز جمع آوری گردید.

نتایج: مطالعات انجام شده نشان می دهند که استراتژی ارزشیابی تکوینی موجب پیشرفت تحصیلی فرآگیران می شود و این امر در مورد فرآگیرانی که توانایی کمتری دارند محسوس تر است.

بحث و نتیجه گیری: ارزشیابی تکوینی از یک سو، نقاط ضعف روش ها و شیوه تدریس معلم و نیز اشکالات موجود در آموخته های دانش آموزان را به آنها می نمایاند و به علت داشتن زمان کافی، فرصت اصلاح و رفع مشکلات را به آنها می دهد. در ارزشیابی تکوینی می تواند یک تصویر کلی از شخصیت فرآگیر به دست آورد و از هر فرآگیر فقط در حد توان ورشد او انتظار می رود. از سوی دیگر ارزشیابی تکوینی موجب ایجاد انگیزه برای مطالعه و یادگیری، کسب مهارت تفکر انتقادی و به تبع آن کاهش اضطراب امتحان در فرآگیران می گردد.

کلید واژه ها: ارزشیابی، ارزشیابی تکوینی، نظام آموزشی

مقدمه

تحول درنهادی که شاکله اصلی آن نیروی انسانی و رسالت و مأموریتهای آن از ظرفت و پیچیدگیهای خاصی برخوردار است در عین دشواری و موانع و پیچ و خم های بسیار، ضرورتی اجتنا ب ناپذیر وامری بدیهی است. در میان مؤلفه ها و عناصر اساسی نظام آموزشی، عنصر ارزشیابی پیشرفت تحصیلی دانش آموزان را می توان از جهات مختلف ممتاز از سایر عناصر و مؤلفه های این نظام تلقی کرد. زیرا فرایند ارزشیابی از یکسو دغدغه و معطوف به

* محمودزاده، فاطمه

** رحمانی، رمضان

چکیده

مقدمه و هدف: به منظور آماده سازی افراد جامعه و تجهیز آنها به دانش و مهارت راهی جز آموزش و تربیت افراد وجود ندارد. لذا هر کشوری ناگزیر از داشتن یک نظام آموزشی پویا و فعال می باشد. نظام آموزشی مسئولیت سنگینی درقبال آموزش افراد جامعه دارد تا با بکارگیری منابع مالی و نیروی انسانی، رشد و توسعه توانایی های فرآگیران را فراهم نماید و موجب پرورش کارآمد و خلاق افراد جامعه شود. به همین جهت ارزشیابی آموزشی فرستی را فراهم ساخته تا با بهره گیری از ابزارها و روش های خاصی، نظام های آموزشی مورد بازنگری قرار گیرند و در تأمین نیاز های جوامع موفق عمل کنند. ارزشیابی های آموزشی با توجه به زمان و هدف استفاده از آن به چهار نوع تقسیم می شوند: ارزشیابی آغازین، ارزشیابی تکوینی، ارزشیابی تشخیصی و ارزشیابی تراکمی. آنچه عمدتاً به منظور کمک به اصلاح موضوع مورد ارزشیابی، یعنی برنامه یا روش آموزشی، مورد استفاده قرار می گیرد ارزشیابی تکوینی نام دارد. این ارزشیابی در طول دوره آموزشی یعنی زمانی که فعالیت آموزشی معلم هنوز در جریان است و یادگیری دانش آموزان در حال تکوین یا شکل گیری است انجام می شود. هدف ارزشیابی

* دانشجوی کارشناسی ارشد پرستاری

نشانی نویسنده مسئول: E-Mail:fmahmudzadeh@yahoo.com

** دانشجوی دکتری برنامه ریزی درسی و عضو هیات علمی دانشگاه

علوم پزشکی بقیه الله (عج)

است که شکل گرفته و در دوره های بالاتر بارور خواهد شد.(۱)

درباره ارزشیابی تعاریف متعددی ارائه شده است. ارزشیابی از نظر لغوی در فرهنگ وبستر^۱ به قضاوت یا تعیین ارزش یا کیفی کردن چیزی تعریف شده است.(۳) براساس تعریف ورتن و ستدوز^۲ : ارزشیابی تعیین ارزش یک سری کارهای کسب اطلاعات جهت تعیین قضاوت در مورد ارزش یک برنامه - فراورده- روش یا هدف به منظور دستیابی به اهداف خاص را شامل می شود.(۴)

گی^۴ (۱۹۹۱)، ارزشیابی را یک فرایند نظامدار جمع آوری - تحلیل و تفسیر اطلاعات به منظور تشخیص و تعیین میزان تحقق یا عدم تحقق اهداف می داند و اینکه آیا هدفهای مورد نظر تحقق یافته اند یا در حال تحقق یافتن هستند و به چه میزانی.(۵)

از تعاریف چنین استنباط می شود که: ارزشیابی فرایندی مداوم است و چیزی که فقط در پایان آموزش صورت گیرد، نیست. ارزشیابی جریانی است که به سوی یک آرمان مشخص هدایت شده. فرایند ارزشیابی مستلزم جمع آوری اطلاعاتی است که این امکان را فراهم می کند که چگونه تصمیم بگیرید، آموزش شما چگونه پیش رود و غیره.(۶)

اهمیت و ضرورت ارزشیابی در فرایند فعالیتهای آموزشی را از دو دیدگاه می توان مورد توجه قرارداد:

۱. دیدگاه برنامه ریزیا معلم: معلم در برنامه ریزی تدریس و تصمیم گیری در جریان فعالیتهای آموزشی به داشتن اطلاعات معتبر در زمینه آمادگی و پیشرفت تحصیلی دانشجویان و کارایی فعالیتهای کلاسی نیازمند است. که ارزشیابی چنین اطلاعاتی را در اختیار او قرار دهد. این اطلاعات رامی توان درسه مقوله تقسیم بندی کرد:

1. Webster
3. Worthen & Saders
4. Gey

فعالیتهای گسترده ای در سطوح مختلف بویژه در سطح مدارس و معلمان و مدیران می باشد و از سوی دیگر متوجه فرآگیران و دانش آموزانی است که هر کنش و واکنش آنها نسبت به موضوع اثرات عمیق و گسترده ای برخانواده و درنهایت در جامعه خواهد داشت. ضمن آنکه در داخل نظام آموزشی نیز سایر فرایندهای مشکله آن بویژه برنامه درسی و شیوه هاورشوشهای آموزش و تدریس و اصولاً فرایند یاددهی - یادگیری نیز به شدت متأثر از کار کردها و روشهای ارزشیابی می باشند.(۱)

به عنوان معلم باید عمیقاً باور داشته باشیم که هر دانش آموز قابلیت رشد و یادگیری را دارد به شرط آنکه ما ابزارهای سنتی ارزشیابی را که بدون توجه به تفاوت های فردی، فقط به دنبال نقطه ضعف هاست رها کنیم و ابزاری بسازیم که توانایی ها را شناسایی کند و به دانش آموز اعتماد به نفس بخشد و زمینه را به گونه ای مهیا کنیم که نمره گرایی از بین برود و معلم و دانش آموز و اولیا همه به دنبال کیفیت کار باشند نه کمیت.

بسیاری از معلمان نگران اتمام برنامه های درسی خود هستند بدیهی است بخشنامه ها و دستور العمل های اداری و اجرایی در تولید این نگرانی نقش عمده دارند و باعث افت کیفیت کار آنان می شود. برای رفع این نگرانی باید چاره اندیشی کرد تا کیفیت فدای کمیت نشود.(۲)

با این توصیفات می توان استنباط نمود که اصلاح و تحول در روشها و قوانین و مقررات مربوط به ارزشیابی تحصیلی و تربیتی دانش آموزان یا به عبارتی همان اصطلاح سنتی امتحان ، لاقل می تواند بسترهای انسانی را برای تحول در سایر اجزاء تشکیل دهنده نظام آموزشی و به تبع آن در جامعه فراهم آورد.

اهمیت این موضوع زمانی ارزش مضاعف می یابد که آنرا در حوزه آموزش و پرورش عمومی مورد بررسی و تحلیل قرارداد ، چرا که در دوره مذکور دانش آموزان در مسیر هویت یابی و کسب فضایی قرار گرفته و در واقع استحکام زیربنایی شخصیتی و استعدادها و علاقه آنها در این دوره

- ۷) ارائه اطلاعات متنوع که فراتر از نتایج آزمونهای کتبی است
- ۸) وسیله‌ای برای ایجاد رغبت و کسب عادات صحیح آموزشی فراگیران
- ۹) تشخیص مشکلات آموزشی و شناسایی نقاط قوت وضعف آنها
- ۱۰) تعیین میزان دستیابی برنامه آموزشی به اهداف آموزشی
- ۱۱) تعیین اینکه آیا برنامه آموزشی مؤثر است. هدف ارزشیابی خدمت به آموزش است، نه در کمین نشستن برای غافلگیر کردن دانش آموز و محک زدن او با معیار آنچه "نمی داند". فرهنگ موفقیت را می‌توان با کاربرد روش صحیح در آموزش و ارزشیابی برضای کلاس غالب کرد. (۲)
- ۱۲) کارکردهای عمله و مهم ارزشیابی آموزشی از نظر آینه‌نر^۵ عبارتند از:
- تشخیص: به عنوان یک کارکرد ارزشیابی اغلب در زمینه یادگیریهای فراگیران مورد استفاده قرار می‌گیرد. تشخیص می‌تواند تلاش معلم برای تعیین عوامل و زمینه‌های مشکلات فراگیران به ویژه مشکلات یادگیری آنان را ثمر بخش سازد.
- تجددیدنظر در برنامه درسی: دومین کارکرد مهم ارزشیابی، تجدید نظر و بازنگری در برنامه درسی می‌باشد. اگر برنامه های درسی را به عنوان یک سری مطالب و موضوع ها تلقی کنیم که معلم و شاگرد به منظور رسیدن به نتایج آموزشی از آن استفاده می‌کنند، لزوم اصلاح و بهبود چنین موضوع ها و مطالبی، از زمان طراحی برنامه تا زمان اجراء به طور مستمر و دائم روش خواهد شد. اسکریپتون^۶ ازین فرایند به نام ارزشیابی تکوینی یاد می‌کند که هدفش اصلاح و بهبود برنامه درسی است. در شرایط مطلوب، برنامه های درسی که از زمان طراحی تا بعد از اجرای آزمایشی و قبل

الف. اشکالات و نواقص موجود در طرح آموزشی را از دیدگاه هدفها، محتوا، روشها، ماده و وسائل آموزشی و عناصر دیگر در اختیار معلم قرار می‌دهد.

ب. میزان پیشرفت تحصیلی فراگیران و آمادگی آنان راجه‌ت آموزش‌های بعدی مشخص می‌سازد.

ج. کارایی تدریس و کفايت ابزارهایی را که در اندازه گیری پیشرفت تحصیلی فراگیران به کاررفته است، نشان می‌دهد.

۲. دیدگاه فراگیران: چنانچه ارزشیابی به نحو مطلوب انجام گیرد، مستقیماً در بهبود چگونگی یادگیری فراگیران تأثیر می‌گذارد. زیرا:

✓ ارزشیابی برای جلب دقت و تلاش فراگیران برای یادگیری و همچنین آگاهی از پیشرفت تحصیلی آنان انگیزه بسیار مؤثری است.

✓ فراگیران به واسطه ارزشیابی، به جنبه های مثبت و منفی خود در یادگیری پی خواهند برد و باره‌نمایی معلم جهت توسعه جنبه های مثبت و رفع نارسانی های آموزشی خود کوشش خواهند کرد.

✓ ارزشیابی مستمر موجب خواهد شد که مطالب آموزشی دائماً مرور و ازیا د نروند.

✓ نتایج ارزشیابی، فراگیران را به خودشناسی که یکی از اهداف مهم تعلیم و تربیت و عامل مهمی برای تصمیم گیریهای آگاهانه است رهنمون می‌سازد. (۷) غالباً "هدف ارزشیابی" اینست که مشخص کنیم آیا برنامه درسی یا برنامه آموزشی که در حال اجرا است چه چیزی را قرار است اجرا یا جهت تعیین کیفیت برنامه چه کارهایی باید صورت پذیرد. تعیین سطح کیفیت برنامه دلیل اصلی ارزشیابی است. (۸)

در آموزش و پرورش ارزشیابی با چنین اهداف و مقاصدی به کار می‌رود:

۱۳) کسب شواهد و اطلاعات و پردازش آنها به منظور بهبود یادگیری فراگیر و نیز تدریس معلم

– یادگیرندگان چه مقدار از هدف‌ها و محتوای درس تازه را قبلاً "یاد گرفته‌اند؟"

ارزشیابی تشخیصی

در جریان آموزش انجام می‌گیرد. این ارزشیابی با هدف تشخیص مشکلات یادگیری فراگیران به کار می‌رود. ارزشیابی تشخیصی زمانی مورد استفاده قرار می‌گیرد که معلم، با مشکلات مبرم و بی درپی یک یا چند فراگیر روبه‌رو می‌شود که با روشهای اصلاحی معمول ارزشیابی تکوینی قابل رفع نیستند. لین⁷ و گرانلاند⁸ در مقایسه ارزشیابی تشخیصی با ارزشیابی تکوینی گفته‌اند "اگر بخواهیم از قیاس با پزشکی استفاده کنیم، ارزشیابی تکوینی برای مشکلات ساده یادگیری جنبه کمک‌های اولیه را دارد ولی ارزشیابی تشخیصی به دنبال کشف علت‌های زیر بنایی مشکلاتی است که به کمک‌های اولیه پاسخ نمی‌دهند." (۵)

ارزشیابی تراکمی

ارزشیابی آموخته‌ها و یادگیری‌های متراکم دانشجویان در پایان یک دوره آموزشی است. از آنجایی که این نوع ارزشیابی در پایان دوره آموزشی به عمل می‌آید، به آن ارزشیابی پایانی نیز می‌گویند.

ارزشیابی تکوینی

به ارزشیابی ضمن فعالیت‌های آموزشی یا زمانی که یادگیری فراگیران هنوز در حال تکوین یا شکل‌گیری است اطلاق می‌شود. (۱۲)

ارزشیابی تکوینی، ارزشیابی است که هدفش بهبود و اصلاح برنامه است. در طراحی آموزشی، از این ارزشیابی جهت ارزیابی طرح‌ها و برنامه‌های در جریان به منظور اصلاحات اجرایی یا ساختاری استفاده می‌شود. (۱۳)

از اجرای اصلی مورد ارزشیابی تکوینی قرار گیرند، اعتبار بیشتری خواهند داشت و خطاهای واشتباhtات بزرگ در آنها وجود نخواهد داشت.

مقایسه کردن: سومین کارکرد ارزشیابی، مقایسه برنامه‌ها، روشهای تدریس و سایر جنبه‌های آموزشی از جمله سازماندهی می‌باشد.

پیش‌بینی نیازهای آموزشی یا نیازسنجه: مفهوم نیازسنجه به فعالیتی گفته می‌شود که از طریق شیوه‌های گوناگون گردآوری داده‌ها (اطلاعات کمی) نیازهای مربوط به گروهی از فراگیران، کارکنان آموزشی و افراد جامعه را اندازه‌گیری می‌کند. اغلب نیازهای افراد و گروه‌ها تابعی از ارزشها و نظام ارزشی و اعتقادی آنان است و برنامه‌ریزی درسی و ارزشیاب آموزشی باید شناخت نسبتاً "جامعی درمورد فلسفه و نظام‌های فکری رایج داشته باشد تا بهتر بتواند به نتایج موردنظر برسد.

تعیین میزان تحقق اهداف: ارزشیابی به مثابه ابزاری جهت مشخص ساختن میزان تحقق اهداف آموزشی تلقی می‌شود. (۱۱)

انواع ارزشیابی:

نوع ارزشیابی و زمینه کاربرد آن به زمان و هدف استفاده از آنها بستگی دارد. از این لحاظ، ارزشیابی‌ها را به چهار دسته آغازین، ارزشیابی تکوینی، ارزشیابی تشخیصی و ارزشیابی تراکمی تقسیم می‌کنند.

ارزشیابی آغازین

نخستین ارزشیابی معلم است که قبل از انجام فعالیت‌های آموزشی به اجرا در می‌آید. این ارزشیابی به دو منظور یعنی برای پاسخ به دو پرسش زیر مورد استفاده قرار می‌گیرد :

– آیا یادگیرندگان بر دانش‌ها و مهارت‌های پیش‌نیاز درس تازه از قبل مسلط‌اند؟

7 .Linne
8 .Gronlund

بازخورد مناسب و مرتبط با فعالیت‌های پیشنهادی، اصلاح و بهبود رفتارهای یادگیرنده‌گان – قبل از اتمام ترم تحصیلی- صورت می‌گیرد.^(۳)

منظور اصلی از اجرای ارزشیابی تکوینی، تشخیص میزان مهارت فرآگیر در قسمت‌های خاصی از درس و تعیین قسمت‌هایی که فرآگیر در آنها مهارت کافی نیافته است می‌باشد بنابراین منظور این نیست که به فرآگیر فقط نمره‌ای دهیم و به آن قانع باشیم، بلکه با استفاده از ارزشیابی تکوینی می‌خواهیم هم به یادگیری فرآگیر کمک کنیم و هم فرایند آموزش را به جهاتی سوق دهیم که وی به مهارت‌های لازم برسد.^(۶)

ارزشیابی تکوینی مؤثر دارای ویژگی‌هایی است که عبارتند از:

۱- مداوم و پیوسته است؛ بهترین اصلاحات آموزشی با ارزیابی مداوم نقاط قوت و نیاز‌های فرآگیران صورت می‌گیرند.

۲- باعث هدایت آموزش می‌شود؛ استفاده از ارزشیابی تکوینی به صورت یک بخش پایدار تدریس و یادگیری به هدایت آموزش کمک می‌کند.

۳- فیدبک مناسب به فرآگیران ارائه می‌کند؛ قسمت مهم ارزشیابی تکوینی، نقش اساسی است که به واسطه بازخورد به فرآگیران ایغا می‌شود. طبق اظهارات بلک^{۱۰} و ویلیام^{۱۱} "اصلاح یادگیری، زمانی که به هر فرآگیر با هدایت ویژه برروی نقاط قوت وضعف شان بازخورد داده شود، صورت می‌گیرد." بازخورد ارائه شده باید به موقع و مختص محتوای آموخته شده باشد تا مؤثر واقع گردد.

۴- ترکیبی از اندازه‌گیری‌های رسمی و غیررسمی است.

۵- ترکیبی از خود ارزشیابی است؛ بلک و ویلیام معتقدند که خود ارزشیابی جزء مهم ارزشیابی تکوینی است که ارزش آن به وسیله تحقیقات مختلف ثابت شده است.^(۱۴)

تفاوت ارزشیابی تکوینی و پایانی

✓ ارزشیابی تکوینی و پایانی بر اساس اهداف کلی ارزشیابی معلومات فرآگیران طبقه‌بندی می‌شوند. تفاوت مهم بین این دونوع ارزشیابی، در هدف است که ارزشیابی صورت می‌گیرد.

✓ ارزشیابی تکوینی بر آن است که آموزش را به صورت یک فرآیند در حال پیشرفت و مداوم درآورده اما ارزشیابی پایانی، پیشرفت و ارزشیابی همه موقیتی های هر دوی فرآگیران و برنامه‌های آموزشی را در طولانی مدت پایش و کنترل می‌کند.

✓ ارزشیابی تکوینی اغلب غیر رسمی است و به هر یک از فعالیت‌های کلاسی احاطه دارد و فعالیت‌های آموزشی ویژه را به طور دقیق در یک سطح قرار می‌دهد. در صورتی که ارزشیابی پایانی رسمی تر و جدای از فعالیت‌های آموزشی کلاسی است.^(۱۴)

ارزشیابی تکوینی به پیشرفت و اصلاح به موقع فعالیت‌های در حال تکوین (شخص، فراورده، برنامه و...) متنج می‌شود. تحت تکنیک آموزشی مهارت یادگیری، فرآگیران به اهداف بعدی دست نمی‌یابند تا اینکه آنها به هدف جاری تسلط یابند. در این ارزشیابی، به ازای واحد داده شده، معلم بر اساس روش تدریس استاندارد آموزش می‌دهد. پس از آموزش، معلم ارزشیابی تکوینی را برای آن واحد، اجرا می‌کند و فرآگیران را بر طبق اینکه به اهداف دست یافته اند یا نه طبقه‌بندی می‌کند. برای فرآگیرانی که به اهداف دست نیافته‌اند، معلم با استفاده از اطلاعات تشخیصی که از بررسی و شناخت به دست آمده به منظور تصحیح عمل از آموز هدفمند که مختص فرآگیران ضعیف است، استفاده می‌کند.^(۱۵)

راند و هنرن^۹ معتقدند که ارزشیابی تکوینی باعث دستیابی به اطلاعاتی در رابطه با چگونگی و کیفیت یادگیری فرآگیران می‌گردد. ایشان همچنین معتقدند که در این شیوه ارزشیابی، از طریق اطلاعات به دست آمده، ارائه

لئه آگاهی و خود شناسی، انگیزه اصلاح نقايس
يادگيري و تقويت جنبه هاي مثبت را در فراگيران
افزايش مي دهد.

لئه به موازات تقويت انگیزه برای يادگیری، اضطراب
امتحان نیز تا حدودی کاهش می یابد.

لئه علاوه بر این ارزشیابی تکوینی، پیامدهای مطلوبی
را هم برای معلمان و هم برای فراگیران به ارمغان
می آورد.(۱۷)

فواید ارزشیابی تکوینی
اجرای راهبردهای ارائه شده در کلاس درس در طی دوره
و زمان آموزش، فوایدی هم برای فراگیران و هم معلمان
به همراه خواهد داشت. مهم ترین فواید ارزشیابی تکوینی
برای فراگیران عبارتند از :

- ﴿ کمک به يادگيری دقیق واحد های ارائه شده
هر درس
 - ﴿ ارائه بازخورد کافی و آگاهی از نتایج هر واحد
درسی
 - ﴿ تسلط آموزی و چیرگی بر مواد آموزشی
 - ﴿ تشخیص مشکلات آموزشی و نارسانی هاونقايس
موجود در يادگيری
 - ﴿ کسب مهارت تفکر انتقادی
 - ﴿ ایجاد انگیزه برای مطالعه و يادگيری
 - ﴿ افزایش اعتماد به نفس
 - ﴿ کسب مهارت های بحث و گفتگو(۳۰و۱۲)
- مهم ترین فواید ارزشیابی تکوینی برای معلمان :
- ﴿ ارائه بازخورد مؤثر به معلمان : معلمان با ارزشیابی
تکوینی دائمًا از نتیجه کار و تلاش خود آگاه
می شوند و از نقاط قوت و ضعف یاددهی خود
آگاه می شوند.
 - ﴿ کنترل و اصلاح شیوه تدریس
 - ﴿ به کارگیری شیوه های نوین به منظور بهبود
بخشیدن به فرایند یاددهی - يادگيری

ارزشیابی تکوینی از دو جزء تشکیل شده است :

۱- اجرای ارزشیابی

۲- پیشرفت ارزشیابی

هدف اجرای ارزشیابی اینست که ارزیابی کنیم که آیا
پروژه به صورتی که طرح و برنامه ریزی شده است هدایت
واجرا می شود. گاهی اوقات اجرای ارزشیابی ، فرایند
ارزشیابی نامیده شده که ممکن است یک یا چندین بار در
طول برنامه زندگی رخ دهد.

اصل اساسی این است که قبل از آنکه شما بخواهید نتایج
یا تأثیر برنامه را ارزشیابی کنید، شما باید مطمئن شوید که
واقعاً برنامه واجزای آن عملی وقابل اجراست و در
صورت قابل اجرا بودن آیا بر اساس طرح و برنامه
پیشنهادی هست یا نه.

هدف پیشرفت ارزشیابی ، ارزیابی پیشرفت اهداف برنامه
و پروژه مربوطه می باشد. پیشرفت ارزشیابی اطلاعات را به
منظور تعیین فعالیت ها و راهبرد هایی که در رابطه با
شرکت کنندگان ، برنامه آموزشی یا مؤسسات در مراحل
 مختلف مداخله هستند را جمع آوری می کند . همچنین
اطلاعات جمع آوری شده به عنوان قسمتی از پیشرفت
ارزشیابی می تواند پایه هایی را جهت ارزشیابی تراکمی
در آینده تشکیل دهد.(۱۶)

ضرورت توجه به ارزشیابی تکوینی

با توجه به اینکه ارزشیابی تکوینی، در طول دوره آموزشی
انجام می گیرد بنابراین اگر هدف اصلی تعلیم و تربیت در
مدارس تأکید بیشتر روی يادگيری است تا نمره دادن ، باید
مدت زمانی که به ارزشیابی تکوینی اختصاص داده می
شود خیلی بیشتر از مدت زمانی باشد که صرف ارزشیابی
پایانی می گردد. چراکه در فعالیت های ارزشیابی تکوینی :
لئه فراگیران دائمًا در حال ارزیابی هستند و زمان
برگزاری امتحان مشخص نیست، لذا باید همیشه
آماده باشند.
لئه به فراگیران کمک می شود تا بهتر خود را بشناسند.

معلمان ناگزیرند تحقق هدف‌های آموزشی هر بخش را در فاصله زمانی معین، متناسب با توانایی و امکانات یادگیرندگان انتظار داشته باشند. بنابراین برای آنکه از چگونگی تحقق هدف‌های آموزشی آگاه شوند، ضروری است در پایان هر بخش، آموخته‌های یادگیرندگان را مورد ارزشیابی قرار دهند. بدینهی است محتوای ارزشیابی تکوینی، مستقیماً ناظر به اندازه‌گیری آن دسته از هدف‌های آموزشی است که برای هریک از بخش‌های مختلف و در فواصل زمانی معین پیش‌بینی شده است. ارزشیابی تکوینی، تنها به اندازه گیری پیشرفت تحصیلی یادگیرندگان در مراحل مختلف آموزشی ختم نمی‌شود، بلکه سبب اطلاع به موقع دانش آموز و معلم از چگونگی و نوع اشکال هایشان می‌شود. اگر ارزشیابی تکوینی انجام نگیرد و تنها به ارزشیابی پایانی اکتفا شود، دیگر فرصتی برای تغییر روش تدریس و طرح برنامه اصلاحی پیش نمی‌آید؛ بنابراین در ارزشیابی تکوینی باید سعی شود که اساسی ترین ویژترین اطلاعات در زمینه نارسایی‌های یادگیری و تدریس به دست آید و بهترین روش تجزیه و تحلیل داده‌ها به کار گرفته شود.^(۷)

شیوه‌های اجرایی ارزشیابی تکوینی

۱. پورت فولیو یا کارپوشه: این مجموعه شامل یک ارائه بصری از موفقیت‌ها، توانایی‌ها و پیشرفت دانش آموز در طی زمان می‌باشد. درین روش، دانش آموز به منظور نشان دادن توانایی‌ها و پیشرفت کار خود، نمونه‌ای از کارهای خود را که در طول سال یا ترم تحصیلی انجام داده به کلاس می‌آورد و جهت ارزشیابی در اختیار معلم قرار می‌دهد.^(۱۸)

۲. استفاده از آزمون‌های پیشرفت تحصیلی: انواع آزمون‌های عینی (چندگزینه‌ای، جورکردنی و...) و آزمون‌های کوتاه پاسخ به صورت کتبی استفاده می‌شود.^(۱۹)

﴿ پیش‌بینی نتایج ارزشیابی تراکمی (۳) ﴾

در کیفیت ارزشیابی تکوینی بایستی اصول و قواعدی را رعایت کرد، به گونه‌ای که امکان بروز هر گونه نتیجه نامطلوب را به حداقل رساند. برخی از این اصول عبارتند از:

- ۱- فعالیت‌های ارزشیابی تکوینی به صورت اختیاری ارائه شوند.

- ۲- به فرآگیران فرصت داده شود تا آزادانه با یکدیگر به فعالیت بپردازنند.

- ۳- از ایجاد رقابت بین فرآگیران اجتناب شود.

- ۴- اطمینان دادن به فرآگیران در این مورد که ارزشیابی به منظور اصلاح عمل گذشته و یا تقویت میزان یادگیری اعمال می‌گردد.^(۱۷)

موارد استفاده ارزشیابی تکوینی

یادگیری گام به گام: یکی از مهم ترین موارد استفاده از ارزشیابی تکوینی، مقوله گام به گام پیش رفتن یادگیری است. به این معنی که آموختن مطالب یک موضوع درسی به صورت مرحله‌ای صورت می‌گیرد و یادگیری واحدهای قبلی برای یادگیری کامل واحدهای بعدی ضروری می‌باشد. با چنین تعبیری نتایج آزمونهای تکوینی، پاداش و انگیزه بسیار مؤثری برای مطالب جدید خواهد بود. در ضمن، احساس موقیت فرآگیرانی که به یادگیری کامل رسیده اند نیز تقویت خواهد شد و فرآگیرانی که موقیت چندانی در فرآگیری کسب نکرده اند، با تشکیل آموزش‌های اصلاحی موقیت بیشتری به دست خواهند آورد و در نتیجه تشویق خواهند شد که بیشتر یاد بگیرند. اصلاح روش تدریس: ارزشیابی تکوینی، مادردرسی، کیفیت محتوای آموزشی و زمان مناسب جهت یادگیری را مورد بررسی و تحلیل قرار می‌دهد.^(۱۶)

بحث و نتیجه‌گیری

تحقیق هدف‌های آموزشی یا تغییر رفتار یادگیرندگان به تدربیح و به مرور زمان امکان پذیر می‌شود. به همین دلیل،

8. Leana R.Uys and Nomthanadazos Gwele. Curriculum Development in Nursing Process and Innovation. Routledge; 2005:111-112
9. Carroll Iwasiw, Dolly Goldenberg, Marry-Anne Andrsyszyn .Curriculum Development in Nursing Education. Jones and Bartle; 2005:222-223
10. صفوی، امان ... "روشهای، فنون و الگوهای تدریس". تهران: انتشارات سمت ۱۳۸۵: ۹۲-۹۳
11. یارمحمدیان، محمدحسین. "اصول برنامه‌ریزی درسی". تهران: انتشارات یادواره کتاب ۱۳۸۶: ۱۲۹
12. حجازی، شیرین. "طراحی آموزشی در تدریس". تهران: انتشارات پسری ۱۳۸۵: ۱۱۷-۱۱۹
13. FormativeEvaluation2006.Avalaible from:http://en.wikipedia.org/wiki/Formative_evaluation
14. Formative and Summative Assessment. Glencoe/ Mc Graw-Hill 2000; Avalaible form: readingnavigator.com/mkt/assets/formative_and_summative_assessment.pdf
15. Paul D, Nichols ,Jason Meyers, Kelly Burlying .What is a formative Assessment?. Pearson Educational Measurement 2008;5. Avalaible from: <http://www.pearsonedmeasurement.com>
16. Joy Frechtling Westate, Henry Frieson,Stafford Hood,Grunda Hughes. The 2002 User- Friendly Handbook for Project Evaluation.National Science Fundation :8-10
17. شعبانی‌ورکی، بختیار. "ضرورت توجه به ارزشیابی تکوینی در فرایند تدریس". مجله پیوند، ۱۳۷۲، شماره ۳۶-۳۹: ۱۶۴
18. سیف، علی‌اکبر. "سنجد فرآیند و فرآورده یادگیری روشهای قدیم و جدید". تهران: نشر دوران ۱۳۸۷: ۲۵۰
19. خورشیدی، عباس. ملک، شاهی‌راد. "ارزشیابی آموزشی". تهران: نشریس‌طرون ۹۳: ۱۳۸۵

۳. استفاده از پرسش‌های شفاهی: وسیله خوبی جهت سنجش معلومات، قدرت بیان، نظم فکری، تمرکزافکار و شناخت حالات درونی از نظر اضطراب و ترس می‌باشد.(۷)

۴. فهرست وارسی یا چک لیست: فهرستی از رفتارها، ویژگی‌ها و فعالیت‌های یادگیرنده است که تعیین می‌کند نتیجه یا حاصل کار و فعالیت دانش‌آموز از ویژگی‌های مطلوب و مورد نظر برخوردار است یانه.(۱۸)

منابع

۱. محمد میرزایی، علیرضا. "آین نامه جدید ارزشیابی تحصیلی و تربیتی دوره راهنمایی گامی در مسیر تحول". تهران: ناشر معاونت آموزش و پرورش ۱۳۸۷
۲. رستگار، طاهره. "ارزشیابی در خدمت آموزش". تهران: ناشر مؤسسه فرهنگی منادی تربیت ۱۳۸۲
۳. کرد، بهمن. "بررسی تأثیر بازخورد ارزشیابی تکوینی بر پیشرفت تحصیلی درس علوم تجربی دانش‌آموزان پسر پایه پنجم ابتدایی شهرستان بوکان". تهران، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت معلم، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی ۱۳۸۲
4. Sarah B. Keating. Curriculum Development and Evaluation in Nursing. Philadelphia: Lippin Cott Williams; 2006:260
5. سیف علی اکبر، "اندازه گیری، سنجش و ارزشیابی آموزشی". تهران: نشر دوران ۱۳۸۶: ۹۵-۳۵
6. عصمتی پور محمد حسین، "برنامه‌ریزی درسی بازنگری بر فرایند طراحی و تدوین کتاب‌های درسی و روش‌های اجرا". تهران: انتشارات ستاد مرکزی بهینه‌سازی نظام آموزشی ۱۳۷۸
7. شعبانی حسن، "مهارت‌های آموزشی و پرورشی (روش‌ها و فنون تدریس)". تهران: انتشارات سمت ۱۳۸۶: ۳۴۲-۳۳۸